

jeza po okoliščinah lahko zapovedana dolžnost, je strastno hudovanje kot bolna in pokvečena jeza vselej zaveržljivi pokončevalec našega blagostanja, — sovražnik naše delavnosti!

(Konec prih.)

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

32. Malokteri narod ima v primeri toliko pa lepih molitevnihi bukev, kolikor jih ima pobožni narod slovenski. Torej je želel Metelko, da bi dajale se mu v roke tudi bukke, ki bi budile ga k duhovnemu premišljevanju, svést si, da bi kerščanske dolžnosti tim bolj spolnovale se v djanji, čim bolj bi se premišljevale v sercu. Na to je merilo že njegovo „Sercé ali spoznanje in zboljšanje človeškiga serca“. — Perva taka knjiga pa je sveto pismo, poslano nam iz nebes. To so od nekda radi prebiralí in premišljevali verniki, posebno psalme in bukke novega zavéta s primerno razlago. V ta namen so skerbni dušni pastirji razlagovali jih in bodi si ustmeno bodi si pismeno razširjevali po mestu in po deželi. Med njimi je slovel J. Škrinar, znani slovenec Japelj-novega svetega pisma, na zadnje dekan v Gorjah. Ta je poslovenil in s kratkimi razlagami spisal „štiri evangeliste in grédne psalme“. Le-ti spisi so se posojevali, sim ter tje prepisovali tudi napačno. Po njegovi smerti jih dobí Metelko, sklene primerno poslovenjene in popravljené dati na svetlobo, ter prične z evangelijem svetega Matevža ravno tedaj, kadar je s starim zakonom jel o. Placid Javornik, češ da poleg bolj učene prestave za glavo mnogo lahko koristi bolj pobožna za sercé. Spiše pa delo v Bohoričici z naslovom:

k) Vir in izvirek vsih zveličanskih nauk, to je: Razlaganje evangelija sv. Matevža I. Del. Hodi za meno. Mat. 8, 22. 9, 9. V Ljubljani. Natisnjeno per Rozalii Eger. 1849. 8°. X. 278 str. Izdal in zal. Fr. Metelko.

„Klor te bukke kupi, pravi spredej v nekaki glasilki, bo imel nar večí zaklad v svoji hiši, in če se po njih ravná, tudi v nebesih. De si jih tudi ubogi ležej omislíjo, smo jim prav nizko ceno postavili, akoravno njih notranja cena vse preseže. Ker smo pa pred Bogam vsi sromaki, je vsim rečeno: Ubogim se evangeli oznanuje.“ Mat. 11, 5.

In v predgovoru str. IX piše: „Pričujoče bukke so v to namenjene: lepe nauke, kteri so v svetim evangeliu za nekteri slab um prekratko povédani, bolj razložiti in zjasniti. Tukaj ni učeniga izlaganja beséd, tudi ne izlaganja skrivnost v svetim evangeliu zapopadenih v celi širjavi, ampak je le kratko izlaganje evangeliskih resnic v duhovnim pomenu, ktero pomaga sveti evangeli, ki je kakor pismo iz nebes, premišljevali,

in obuditi v sercu svete misli, želje in nagibke. Tistim kristjanam, kateri per branji svetiga evangelija ne znajo nič prav misliti in le nekako dušno suhoto čutijo, s to izlago na pomoč priti, to je ves namen teh bukev. Ker vemo, da le pridno in pravo premišljevanje evangeliskih naukov človeka varuje dušne suhote, mu stori Jezusa bolj in bolj znana, pa tudi če dalje bolj lepiga, ljubeznjiviga, častitljiviga, in mu dela zmirej veči veselje do branja svetiga evangelija; tedaj si bomo perzadjali, če Bog hoče in srečo da, kmalo po tém tudi razlaganje še družih treh evangelistov na svetlobo dati.

Ker pa je menda v novi službi svoji dobil preveč novega opravila, in ker so malo pozneje ljubljanski knez A. A. Wolf sklenili na svetlo spraviti celo sveto pismo s primernim razlaganjem, obljubljenih bukev ni bilo na dan. Rokopis Škrinarjev je po Metelkovi smrti izvrševatelj njegove oporoke daroval slovenski Matici, ta pa ga je izročila potem Katoliški družbi za Kranjsko, ktera ga hrani sedaj v svoji knjigarni. Pač bi bilo dobro, ko bi kateri duhovnih učenikov vredil ta rokopis in pripravil na svetlobo. Kako radi in kako spridoma bi prebirali nekoliko razložene psalme in evangelije pobožni Slovenci!

Kakor Sercé — je tudi „Razlaganje evangelija sv. Matevža“ poklonil Metelko ranjkemu knezu Antonu Alojzju s priprostim pa kaj znamenitim pisemcem, v katerem med drugim po nemški piše n. pr.:

»Die Gabe zu schreiben, die ich an E. F. G. hochverehre, ist mir nicht zu Theil geworden, um so mehr muss ich den Höchstgütigen bitten, dass er meine Wenigkeiten segne . . .

Die Darreichung entschiedener Lehren, gegen welche der Verstand nichts einzuwenden hat, ist vorzüglich zur Zeit der allgemeinen Wühlerei, wie gegenwärtig, wo alles Positive mithin der Grund unserer heil. Religion und aller Wohlfahrt der Menschen gewaltsam erschüttert ist, dem Volke nothwendig; daher bin ich mit Dr. Wiery gegen alle Halbheiten, die anfangs zwar viel zu versprechen scheinen, aber immer mehr schaden als nützen, ganz einverstanden . . .

Kann ich Gottes Acker nicht bauen, so wünsche ich wenigstens guten Samen auszustreuen: der Herr gebe sein Gedeihen!«

V Bohoričici je spisal Metelko omenjeno „Razlaganje evangelija sv. Matevža“, in ker so Novice vzlasti bile zoper njegov pravopis, bi si mislil kdo, da je zoper Novice bil tudi on. Kaj še! Vidi se to nekoliko že iz tega, da je prijateljsko pojasnil koj v 3. listu 1849. l. pravo pisavo našega narodovskega imena. Ker je želéti, da bi se v pisanji svojega imena vjemali vsi, in ker še dan danes napačno pišejo nekteri: Slavjan, Slaven, slavenski itd. (gl. Jezičn. III. 1865.); naj se ponatisne oni spisek tudi tukaj. Glasf se tako-le:

Sloven ali Slovan,
pa ne Slavjan ali Slavijan.

»Kdo more po pameti misliti, da bi bili naši predniki ime svojiga naroda iz besede slava olikovali ali izpeljevali? Veliko bolj jim je bilo mar za mir

ko za slavo, kar nam njih zgodovina pové, in tudi že beseda bran očitno spričuje. Beseda vojska pomeni pri njih kardelo vojšakov, in vojsko so imenovali bran; in ta beseda nam razločno pokaže, da se niso vojskovali za slavo, ampak so se le branili. Smešno je terditi, da bi bil ta tako mirin in pameten narod v besedi svojiga imena, ko še v vojskovanji ne, na slavo mislil. Lahko si je pa misliti, da so le po besedi kakor druge tudi svoj narod imenovali: Latince so imenovali Vlahe, to pomeni pri njih, kar pri nas blebetavce, vlahvovati je pri njih blebetati, — Teytone pa Nemce, to je mutce, nem pomeni mutastiga; kdor pa je njih jezik govoril, jim je bil Sloven ali Slovan, to je z besedo, njim znano, obdarovan; slovo pomeni besedo, govor.

Pa tudi konec besede »Slavjan« je napčen: kadar se beseda z *v* konča in si jan natakne, se mora vselej *l* predstaviti, ki ga tukaj ni, postavim: Lancovljan itd. Lahko si je tudi misliti, da je Nemec po svoji šegi imé Slovan v »Slawe«, »Slawen« prekoval.

Kogar je pa Rusovski pravopis v napčno pisanje tega imena zapeljal, se bo te napčnosti lahko prepričal, če le v Rusovsko slovnico pogleda, kjer je pravi izrek Rusovskega *ja* ali *'a* povédan.

Tudi primki Souvan, ki jih je več v naši deželi, nam kažejo pravo imé našiga naroda, in *u* so še zmirej ohranili, da nam očitno pokažejo, od kod je to imé; pa še očitniši bi to pokazali, ko bi *u* pred *o* devali: Suovan, Slovan. Častiti gospodje Souvani mi ne bote zamerili, da vas tukaj očitno v misel vzamem!«

Metelko.

iz šole za šolo.

Vulkani ali ognjeniki. Vulkan se imenuje vsaka gora, ki je po predoru ali po razpokah z zemeljskim jedrom v zvezi. Predor ali razpoka je pot, po kateri vulkan bljuje razne izmečke, ali jih je že bljuval. Po tem se tedaj vulkani ločijo v žive ali mrtve. Vulkani imajo kopičasto podobo, kakor kertine po travniku. Na verhu ima vsak vulkan kotel; na dnu kotla pa zijà žrelo, ki po mnogih spoklinah pelje do ognjenega jedra. Na vsej zemlji štejejo okoli 300 vulkanov. Naj več jih je blizo morja ali pa na otokih. Višji ko je vulkan, manjkrat bljuje. Pri kazni pri bljuvanji so pa sploh enake, naj je vulkan velik ali majhen, naj vsaki dan bljuje, ali le enkrat v stoletji. Preden vulkan začénja bljuvati, sliši se strašno bučanje in gromenje pod zemljo. Bljuvanje se začénja s tem, da se ves vulkan strese, in precej potem valí se iz njega vodeni hlap in drugi gazi. S tem, da se je vulkan stresel, je zadnje ovire v žrelu s pota spravil, in dereča ognjena tekočina (lava) se vzdiguje po žrelu. Vodeni sopar puhti iz kotla s toliko močjo, da vzdiguje pepel in kamenje, katero se je od zadnjega bljuvanja nabralo v kotlu, in ga daleč razsipa. Razbeljena reka ali lava se više in više vzdiguje, in vodeni sopari zbirajo se nad vulkanom v gostih belih oblakih, in lava se na njih lesketa. Včasí so ti oblaki tudi sivi ali črni, ako je veliko vulkanskega